

Toni Meštrović

VRTOGLAVI KRUGOTOK

03. - 20. prosinca 2015., Muzeju moderne i suvremene umjetnosti, Rijeka

Multimedijalni umjetnik Toni Meštrović u riječkom se Muzeju moderne i suvremene umjetnosti po prvi put riječkoj publici predstavio samostalnom izložbom studijskog tipa, naziva *Vrtoglavi krugOtok*. Izložba obuhvaća trinaest radova, videa i audio-vizualnih instalacija, iz ciklusa *Continuum continuus* te *Horizontalne i vertikalne studije* koji sažimaju i reflektiraju ideju kružnosti, odnosno rotacije – umjetničku preokupaciju koja Meštrovića prati već gotovo dvije dekade. Motivi vrtnje, kruga, ciklusa, iako varirani oblikovanjem, pristupom ili kontekstom, predstavljaju jednu od konstanti u radu umjetnika. Svjedoče o posvećenosti jednom umjetničkom konceptu koja, poput Kniferove posvećenosti meandrima ili Rothkove posvećenosti plutajućim površinama boje, vodi beskonačnoj invenciji istog motiva i neminovno rastvara naše poimanje vremena. Kniferove riječi: *Možda sam svoje posljednje slike već načinio, a prve možda nisam. Moje prve slike podsjećaju me na budućnost.* ukidaju ideju progresa te uspoređuju umjetničko stvaralaštvo sa kretanjem kružne putanje. Svaka točka tog kruga istovremeno je početak i kraj puta, prošlost i budućnost.

Izložbom izdvojeni radovi Tonija Meštrovića, svaki za sebe, predstavljaju sažete studije o naravi i percepciji vremena, dok izložba u cjelini uspijeva posjetitelja uroniti u neposredno iskustvo istog. U ambijentima sačinjenim od zvukova i impozantnih vizuala, koji ne pozivaju na promatranje već na sudjelovanje, posjetitelj uspijeva načiniti mentalni iskorak. Repetitivnost forme video loopa, ali i sadržaja lišenog klasične naracije, posjetitelja stavlja u spoznajni okvir lišen dominantnih tumačenja o linearnosti vremena kao i podsjetnika na vlastitu determiniranost početkom i krajem. Ono što preostaje jest perpetuirajuće iskustvo sadašnjeg trenutka.

Kustosica izložbe, Sabina Salamon, u izložbenom tekstu objašnjava kako već sam odabir videa kao medija produbljuje Meštrovićeva umjetnička nastojanja te navodi: *...spomenimo kako su medijski teoretičari tijekom cijeloga prošlog stoljeća u fotografiji i videu pronalazili dimenziju vremena, u skladu s perceptivnom prirodom čovjeka – video imitira vremenske sinteze od prolaska, procijepa, zaustavljanja vremena. Jedan je od zaključaka da je riječ o mediju koji kristalizira vrijeme, izravno angažira tijekom stvarnosti.*

U izložbu nas stoga uvodi video rad naziva *Structure of Media* iz 1997. godine koji, uvjetno rečeno, educira o naravi medija. Kroz umnogostučenu snimku monitora s nizanjem krupnih kadrova strukture elektronske slike Meštrović dekonstruira medij koji će u sljedećim izloženim radovima

postati nositeljem pridruženih značenja. Spomenuti video s prikazom snimke monitora prikazuje se upravo na TV monitoru pa tema kružnosti biva otvorena jednom, prigodno, tautološkom gestom.

Rad *Changing the state of Matter in stereo*, izveden u tzv. *closed-circuit* tehnici, svjedoči o multipliciranju jedinstvenog trenutka u prostoru i vremenu, o sadašnjosti koja se, posredstvom suvremene tehnologije, može reproducirati u stvarnom vremenu i na više odvojenih lokacija. Konkretno, isparavanje kapljica vode snimaju dvije kamere a snimak se u stvarnom vremenu prenosi na zid susjedne izložbene prostorije. Kretanje kroz prostor, koje sugerira linearnost i sukcesivnost doživljaja, poništeno je dilatacijom - prostornom ekspanzijom vremena. I dok kretanjem povezujemo dva aspekta iste zbilje, već u sljedećem radu *The state of mind* iz 2003. godine, mirovanje u jednoj točki omogućuje nam sasvim suprotan učinak, simultanu percepciju vremenski odvojenih i sadržajno konfliktnih video projekcija. Ugao izložbenog zida mjesto je spajanja dvokanalne video-audio instalacije, odnosno mjesto susreta posvemašnje ugone tijela opuštenog na površini mora i dinamičkih pokreta glave u zaronu. Ugao zida ujedno postaje mjesto susreta tišine i uznemirujuće buke. Kružno kretanje pogleda od jednog do drugog kanala omogućava finalnu realizaciju rada, ali ne više u prostoru već u našem umu koji suprotstavljene podražaje procesira i integrira na sebi svojstven način. Kustosica Sabina Salamon navodi: *The State of Mind gradi situaciju prostorne zatvorenosti (spatial closure) u kojoj se dvije projekcije uzajamno nadopunjuju, uzastopnim vraćanjem pogleda zacjeljuju pukotinu, kako vremensku tako i strukturalnu raspolovljenost.*

Spomenuti rad uvodi nas u bitnu podtemu Meštovićeve opusa, vizualnu dominaciju Mediterana (mora, otoka, horizonta i mediteranskih tradicija), ali ne kao kulise već kao gradivnog tkiva ideje kružnosti. Pritom se motiv horizonta ističe kao najpodatniji oblikovni element manipuliran u radovima *Horizont Macaknare* i *Horizont Ramallah Tel-Aviva* te radovima *O-tok Malta* i *O-tok Macaknara* koji nastaju u vremenskom rasponu od 2005. do 2015. godine. U njima se rotacija problematizira na dvije razine, vrtnjom iz točke iz koje se snima - kamera se vrti oko svoje osi, ili vrtnjom objekta koji se snima - otok se vrti oko svoje osi. Uparivanjem pogleda iz središta putanje s dijametralno suprotnim pogledom ka tom istom središtu, Meštović evocira centrifugalnu i centripetalnu silu kao nužnosti svakog kružnog gibanja. Kretanje po horizontu nudi impresivne prizore pejzaža, ono je sporo, gotovo meditativno i popraćeno ambijentalnim zvukovima. I dok nas spomenuti radovi uvlače u ugodu projiciranog vrtloga, rad *Vertigo* grubo nam uskraćuje participaciju. Kružnim okretanjem kamere privezane za konop, Meštović maksimalno ubrzava gibanje, limitirajući naš vidokrug i ukidajući zvučnu sliku. Panoramski snimak od 360 stupnjeva vrtoglavom brzinom pravocrtnost horizonta pretvara u krug, podsjećajući na rotaciju kao prirodnu putanju kretanja Zemlje oko Sunca. Time dolazimo i do rada *Crno sunce* koji nas, u svega nekoliko trenutaka, iz astralnih sfera stropoštava na mikro razinu cirkularnosti. Gledamo krupni kadar s

prikazom boćanja. Ono što razabiremo jesu stopala igrača i boće koji ulaze i izlaze iz kadra, tišina se izmjenjuje sa zvukovima izbijanja kugle omogućavajući rekonstrukciju cjelovitosti prizora kroz imaginaciju. Sabina Salamon pojašnjava sljedeće: *Rad je softverski manipuliran i preinačen, a mi ga osjećamo realnim. Čini se, oblikovana i procesirana zbilja uvjerljivije zastupa sirovu, nedotaknutu stvarnost od nje same. Tome u prilog vrijedi spomenuti Godardovu misao kako dizajnirano ili stvoreno (nerealno) vrijeme ljudima mora vratiti nešto od vremena koje im je oduzeo život.*

Oblikovanu zbilju i dizajnirano vrijeme pronalazimo i u Meštrovićevom radu *Continuum continuus* iz 2007. godine. Ispred strukture suhozida muške ruke premeću kamen kružnim pokretima, dilatacijom vremena ostvaruje se kontinuitet kretnji te privid beskonačnosti.

Magična je nit kojom je Meštrović isprepleo univerzalnost ideje kružnosti sa specifičnim odrednicama Mediterana. I zasigurno nije slučajno da je upravo Mediteran, mjesto na kojem je linearnost vremena gotovo opipljiva, odabran i za mjesto njegova simboličkog dokidanja.

Vana Gović